

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Tredie Brev til en højvelbaaren Herre. 1743

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 243. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801056368/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

SELVPORTRÆT

med den nordiske Filosofis Forskrifter, som byder at man ivrigt skal beskæftige sig med at spise og drikke. Det kalder de at pleje sit Legeme; jeg kalder det at ødelægge det; for jeg ved af Erfaring at Legemet svækkes ved Fraadseri mere end ved Maadehold – det kan jeg bevise med mit eget Eksempel. For knap fyrrer Aar siden var jeg saa svag at mine Venner spaaede at jeg vilde dø en pludselig Død, hvis jeg ikke spiste dobbelt saa meget som jeg plejede. De fleste af disse højroastede Ædedolke er nu forlængst døde og begravede; men jeg bliver ved det gamle, spiser kun lidt og lever saa at sige af Luften alene. Det klogeste er at gaa Middelvejen, at spise for at leve, ikke at leve for at spise. Det er lige saa forkert ikke at spise noget som helst som det er at spise alt hvad man har Lyst til. Begge Dele vidner om at man hader sin egen Krop. Man skal spise og drikke saa meget at man kommer til Kræfter, ikke saa meget at man svækker sig selv, saadan som de Mennesker saa udmærket gør, der gaar Middelvejen i legemlige og aandelige Anstrengelser. For, som Cato siger, Menneskelivet er som et Sværd: Hvis man bruger det, bliver det slidt, hvis man ikke bruger det, rustet det. Paa samme Maade ser man at Mennesker slider sig op ved at bruge sig, men hvis de ikke bruger sig, gør deres Driveri og Dvaskhed dem endnu større Skade.

Der er nogle der griner ad mig fordi jeg samler Penge, selv om jeg er Ungkarl og sandsynligvis kommer til at dø uden at efterlade mig Børn. Det tager jeg dem ikke ilde op, for jeg ler somme Tider ad mig selv. Jeg har baade prøvet at være fattig og at være velstaaende. Da jeg ikke havde en rød Reje var der ingen Bekymringer der plagede mig.

Skønt Røvere lured ved Vej og ved Sti,
jeg sang – for min Pung var der ingenting i.

Nu jeg er velstaaende pines jeg af Ængstelser og Bekymringer. Og da jeg hverken kan eller tør leve højt og flot, mærker jeg kun noget til de Ubehageligheder som Rig-

DET TREDIE BREV

dommen medfører, men intet til Behagelighederne. Det kunde jo tyde paa at det er med Rette at man griner ad mig. Men hvis jeg gjorde én af Spottefuglene til min Arving, saa vilde han nok ikke sige nej tak til de Ængstelser og Bekymringer Rigdommen medfører. I Stedet for Spottefugle vilde man se lige saa mange gabende Rævne og Snyltegæster, parat til at gøre mig de mest nedværdigende Tjenester. Og saa vilde man klart se at deres Kritik, deres Raad og deres sarkastiske Bemærkninger slet og ret var dikteret af Misundelse. Vi lader ofte som om vi foragter de Ting vi ikke kan faa fat paa. Det er den gamle Historie om Ræven og Rønnebærrerne. De som griner ad mig fordi jeg interesserer mig for Penge, griner samtidig ad de fleste Mennesker, for det er en almenmenneskelig Fejl – og de griner saamænd ogsaa ad sig selv. Kun Flottenhejmere som Catilina, Lucullus og Apicius har efter min Mening større Ret til at le; men naar den Slags angriber sparsommelige og nærige Mennesker, udsætter de sig bare for at man griner endnu mere ad dem. Hvis Nærighed virkelig er Dumhed, saa har man Lov til at sige at Ødselhed er det glade Vanvid. Det er ikke nemt at forstaa hvorfor gamle Mennesker paa Gravens Rand skraber Rigdomme sammen som de ikke faar nogen Nytte af. For hvad er mere tosset end at skaffe sig flere Rejsepenge, jo mindre af Rejsen der er tilbage? Men det er endnu sværere at forstaa hvorfor fattige Mennesker øser de Penge ud som de kunde have brugt som Beskyttelse mod Nød, Sult og Vanære. De første planter Træer til Nytte for andre, ikke for sig selv; de sidste fælder Træerne saa at hverken de selv eller deres Efterkommere kan nyde godt af deres Frugter, og de spiser en flot Frokost, saa at de maa spise elendigt til Middag eller helt sulte. De riges Sparsommelighed kalder paa Latteren; de fattiges Ødselhed er medynkvækkende. Man kan sige at begge Parter er syge; de første lider af Feber, de sidste af Sindssygd.

Mit Helbred tvinger mig til at leve sparsommeligt og

SELVPORTRÆT

maadeholdent. Hvis jeg faar for meget af noget som helst, saa er det galt, og jeg bliver uvægerlig syg. Derfor spiser jeg saadan til Frokost at jeg ogsaa har Appetit til Middagsmaden, og jeg gaar til Fods for Helbredets Skyld. At skaffe sig Penge paa en hæderlig Maade og at passe ordentligt paa dem, det er Kendetegnet paa en sparsommelig Mand, og det er en god Borgers Pligt. Jeg maa ganske vist indrømme at denne Forudseenhed passer sig bedre for en Familiefader end for en ugift Mand. Men hvad om jeg fandt paa at gifte mig? Det er jo en Lyst der kommer over én som en Nysen og helt kan slaa Benene væk under én. For ikke at tale om de andre uforudsete Ting man kan komme ud for i Livet, og som gør at man maa tænke paa Fremtiden. Dertil kommer at jeg har arbejdet paa at moralisere lige saa meget ved mit Liv som ved mine Skrifter; saa mit gode Eksempel er lige saa nødvendigt som mine Formaninger. Hvis jeg havde været født i Spanien, hvor Indbyggerne sulter sig og synes at leve af Luften alene, saa vilde jeg baade ved mine Udtalelser og min Levevis have prøvet at faa Folk til at leve højt og flot. Men her i Norden, hvor man med Troens Inderlighed dyrker Ceres og Bacchus, er der Brug for andre Formaninger og andre Eksempler. Hvis det er dumt at være forudseende og tage ved Lære af Myrerne, saa fortjener baade Familiefaderen og Ungkarlen at blive skældt ud; for den Begrundelse som Familiefaderen lægger som et Slør over sin Paaholdenhed, nemlig at hans efterladte Børn skal have saa meget at de kan leve pænt og ordentligt af det, er set med en Filosof's Øjne ganske intetsigende. For Døden løser alle Baand, og i det andet Liv tales der ikke om jordiske Ting. Den Slags Pjæt vil ikke findes i Paradis – hvis vi da ikke lige som den jævne Mand forestiller os en kødelig Tilværelse efter Døden. Endelig kan man ikke siges at dø uden Afkom, naar man gør Samfundet til sin Arving.

Siden jeg nu snakker saa meget om mine Penge, tror De maaske at jeg er rig. Men i Virkeligheden er jeg hverken rig eller fattig. Mine Midler er øget saa meget at jeg kan